

TOPIC

LO 10/'07

HET SUCCES VAN CLUBEXTRA

Toen ik in 1992 begon met het lesgeven aan ClubExtra, kon ik niet vermoeden dat ik er vijftien jaar later nog steeds met zoveel plezier mee bezig zou zijn.

Zou dat ook gelden voor Sjoerd, Erik, Mathilde en Pepijn? Kinderen uit mijn eerste lesgeefgroep? Zouden die nog wel eens terugdenken aan die tijd? En wat waardeerden ze dan vooral? Door: Corina van Doodewaard

Op korte termijn weten we wel hoe het met deze kinderen is vergaan. Bij afscheid van ClubExtra vragen we ouders op het afmeldingsformulier altijd om ervaringen en reacties over ClubExtra. In mijn functie als coördinator van ClubExtra en later als voorzitter van KIDS, kreeg ik deze briefjes vaak onder ogen:

'William heeft 1,5 jaar ClubExtra gevolgd. Hij heeft veel geleerd, durft en kan veel meer. Hij vond het ook erg fijn om te komen, was altijd enthousiast. Hij kan nu 'normaal' meedoen met leeftijdgenoten. ClubExtra: prima! En heel erg bedankt...'

ClubExtra is een plek waar kinderen tot hun recht komen en die voor kinderen en hun ouders zeer waardevol is. Dat zien we aan de kinderen als ze bezig zijn, dat horen we van ouders als ze hun kinderen weer ophalen, dat lezen we in onderzoek als de tevredenheid gemeten wordt.

Maar hoe komt dat? Wat bepaalt nu het succes van ClubExtra?

Daartoe wordt nu, in het kader van een praktijkonderzoek binnen de kenniskring van het lectoraat Bewegen en Gedragsbeïnvloeding van Hogeschool Windesheim, een literatuurverkenning uitgevoerd om te kijken waar het praktijkonderzoek zich vervolgens op zou moeten richten. Daarvan vindt u in dit artikel een impressie.

CLUBEXTRA ONDERZOEK

Om eerdere onderzoeken naar ClubExtra te kunnen herleiden, zijn voornamelijk de sportbond NebasNSG en de Universiteit van Utrecht geraadpleegd, waar meerdere studenten (leer)onderzoeken hebben uitgevoerd in het kader van hun pedagogiekstudie.

De gevonden onderzoeken hebben zich voornamelijk gericht op het effect van ClubExtra en op de (competentie)beleving van kinderen.

Zo kwam uit het onderzoek van Kegel (1998) naar voren dat het meer dan de helft van de kinderen lukt om na ClubExtra succesvol uit te stromen naar een reguliere sportvereniging waar de bewegingsachterstand geen problemen meer geeft en de kinderen het erg naar hun zin hebben. ClubExtra heeft hen meer plezier in het sporten gegeven en het zelfvertrouwen van de kinderen doen toenemen.

Van der Horst en Van Loenhout (2000) deden onderzoek naar de competentiebeleving van kinderen met DCD (Developmental Coördination Disorder) binnen ClubExtra. Ook zij stellen voor deze specifieke doelgroep vast dat deelname aan ClubExtra zinvol is: het motorische presteren is verbeterd en de kinderen hebben een hogere competentiebeleving.

Uit belevingsonderzoek van Hofman (2002) blijkt dat er bij ClubExtra goed wordt aangesloten op de wensen en behoeften van de kinderen waardoor er veel plezier beleefd wordt. Maar hij concludeert ook dat het specifiek zoeken naar een vervolclub problematisch blijkt te zijn.

Ook De Vries, Ooijendijk, Stiggelbout en Hopman-Rock (2005) van TNO Kwaliteit van Leven hebben een uitgebreid onderzoek uitgevoerd. Er kon niet worden aangetoond dat er significant effect van ClubExtra uitgaat op de waargenomen competentiebeleving, de motorische ontwikkeling, de attitude, de intentie en het daadwerkelijke sport- en beweeggedrag. Wel komt naar voren, ook uit dit onderzoek, dat het merendeel van de kinderen met plezier naar ClubExtra gaat.

Vanuit de resultaten van deze onderzoeken, komen boeiende aanleidingen voor vervolgonderzoek naar voren:

- welke factoren hebben ertoe bijgedragen dat de kinderen in het onderzoek zo goed gedijen en succesvol blijken deel te nemen aan een reguliere sportvereniging (Kegel)
- hoe belangrijk is het om kinderen (met DCD) een juiste zelf waargenomen competentiebeleving te bieden in hun overgang naar de reguliere sportvereniging? (Van der Horst en Van Lieshout)
- waarom is het problematisch om specifiek te zoeken naar een vervolclub voor ClubExtra kinderen? (Hofman)
- welke factoren dragen bij aan het plezier van de kinderen bij

ClubExtra en zijn deze factoren te vertalen naar andere sportverenigingen (De Vries en collega's).

Vragen die in verder onderzoek kunnen worden uitgediept. Deze laatste vraag naar de succesfactoren van ClubExtra, staat echter centraal in ons vervolgonderzoek.

JEUGDSPORT VANUIT EEN PEDAGOGISCH PERSPECTIEF

Ook in de vakliteratuur wordt regelmatig geschreven over de wijze waarop jeugdsport zou moeten worden ingericht om voor kinderen een plek te zijn waarin zij tot hun recht komen. Wat zijn de kenmerken van pedagogisch verantwoorde jeugdsport?

De veronderstelling is dat deze kenmerken voor bewegingszwakke kinderen nog meer van belang zijn. Immers: het zijn kinderen die in reguliere sportverbanden geen aansluiting vinden en het opnieuw proberen binnen ClubExtra.

Zo onderscheidt Buisman (2004, 2007), lange tijd verbonden als hoofddocent (sport)pedagogiek aan de Universiteit van Utrecht, vier verschillende aspecten aan de vraag naar het pedagogische in de sport. Het gaat dan om:

- oriëntatie op de leefwereld van kinderen
- ontwikkelingsoriëntatie waarbij de sport zich aanpast aan de ontwikkeling van het kind
- de doeloriëntatie waarbij opvoedingsdoelen van het kind ook een rol dienen te spelen
- de kwaliteit van sfeer en relatie waarbij wederzijds vertrouwen en belangenbehartiging van het kind centraal staan.

Hierbij wordt steeds genoemd dat plezierbeleving in de jeugdsport niet mag ontbreken.

Het onderzoekscentrum CanChild in Canada heeft voor werkers in de jeugdsport, een aantal aanbevelingen gedaan die ook uit diverse andere onderzoeken naar voren komen. De aanbevelingen betreffen hier vooral kinderen met DCD (stoornis in de coördinatie van de motoriek).

Beloon de pogingen

Stimuleer plezier en deelname in plaats van competitie

Weiss (1995, 2000) geeft aan dat kinderen gemotiveerd zijn om aan sport te doen als dit succesvol is in hun ogen. Dat heeft een aantal consequenties voor de (sport)activiteiten waaraan kinderen meedoen.

Een belangrijk aspect is de gerichtheid op het beheersen, het kunnen. Kinderen die de beheersing van de taak (en niet

Het plezier straalt er vanaf

'Jij bent getikt'

zozeer de uitkomst van de poging) als focus kiezen en dit met name koppelen aan het 'er beter in worden', zullen een 'internal focus of control' ontwikkelen. Zij gaan dan op zoek naar nieuwe uitdagingen, schatten hun eigen competenties goed in en zijn in staat om zichzelf te verbeteren. Ze ervaren veel plezier uit sportdeelname.

Verander de spelregels ten behoeve van het kind

Lesgevers moeten in staat zijn om systematische observaties uit te voeren naar het deelnameniveau van het kind in relatie tot wat er in de activiteit van het kind gevraagd wordt. Ook moet de lesgever bereid en in staat zijn om de activiteit aan te passen aan de mogelijkheden van het kind in plaats van dat het kind zich moet aanpassen aan de eisen van de activiteit. Hij/zij moet in staat zijn om aan te geven welke vaardigheden kinderen moeten bezitten om bepaalde activiteiten succesvol uit te voeren. Daartoe moeten activiteiten kunnen worden vereenvoudigd tot het niveau van het kind en worden geplaatst in een ontwikkelingsperspectief van het kind.

Geef gerichte feedback in duidelijke taal

Het geven van correcte feedback en bevestiging door volwassenen en peergroepleden is voor kinderen en pubers van groot belang. Om hun bekwaamheid te vergroten hebben zij vooral belang bij kwalitatief hoogstaande feedback die ze informatie geeft over hun vaardigheden en hun prestaties en die ze bevestigt in hun pogingen door het geven van complimenten en kritiek. Daarin moet een lesgever zich voortdurend bewust zijn van zijn/haar voorbeeldfunctie naar kinderen toe en zich daarnaar gedragen.

Coackley (2007), oud sportsocioloog aan de Universiteit van Colorado en auteur van het boek *'Sports in Society'* schrijft dat men de jeugdsport kan verbeteren door kinderen bij die verbeteringen te betrekken. Als kinderen zelf spelen (niet gereguleerd door volwassenen) vinden ze het vooral belangrijk om actief, met plezier en betrokken deel te kunnen nemen, om succeservaringen op te doen in activiteiten waarin het spannend is wie er wint. Wie in de georganiseerde sport rekening wil houden met wat kinderen zelf willen om het er voor hen beter op te maken in de sport, zou met de volgende aanbevelingen (die door kinderen zelf genoemd worden) zijn voordeel moeten doen:

- meer actie en scoringskansen: te realiseren door grotere doelen, kleinere velden en minder regels. 'Kinderen hebben liever plezier, dan dat ze volwassenen nadoen die geïnstitutionaliseerde regels volgen'
- kansen op meedoen vergroten: alle kinderen evenveel beurten geven, alle kinderen mee laten doen in diverse rollen in het spel, minder spelers in een team zodat meer kinderen hun kansen kunnen benutten, etc.
- spannende wedstrijden creëren: kinderen zijn gemotiveerd om mee te blijven doen als er tot het einde sprake is van de kans om te winnen. Er zouden mogelijkheden benut moeten worden om deze gelijke kansen te stimuleren door bijvoorbeeld de zwakkere partij voordeel te geven in het spel (extra spelers, groter doel). Volwassenen zijn hier doorgaans niet toe geneigd
- onderhouden van vriendschappen: het is voor kinderen belangrijk om vriendschappelijk om te gaan met leeftijdsgenoten in en buiten het team. Om deze vriendschappen te stimuleren kunnen coaches kinderen uitdagen om zelfstandig en onder eigen leiding te spelen. Zo leren ze samen spelen in een persoonlijke, vriendschappelijke sfeer in plaats van met de tegenstander als vijanden.

Tot slot wil ik hier nog verwijzen naar de artikelen van Fellingner (2007) die binnen de bewegingsagogie aandacht

vraagt voor vier aanleidingen om tot bewegen te (willen) komen. 'Als ordeningscriterium is niet gekozen voor de aan te bieden (sport-)activiteit en ook niet voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de deelnemer maar voor aanleidingen om deel te nemen aan bewegingsactiviteiten. Onder deze aanleidingen wordt verstaan de zingeving, de motivatie, de reden van de beweging om te bewegen'. Deze aanleidingen worden verzameld in de modaliteiten 'ontmoeten, leren, sparring en vieren'. Ook in het kader van ClubExtra en verder onderzoek is het van belang om te begrijpen welke aanleidingen voor kinderen bepalend zijn voor hun deelnemen. Wie wil 'verstaan' op welke wijze kinderen gemotiveerd mee blijven doen aan bewegingsactiviteiten, moet zich ook rekenschap geven van de wijze waarop dit bewegen betekenis heeft en krijgt voor de kinderen.

Bovenstaande literatuurstudie levert een aantal aspecten op die kennelijk bepalend zijn voor succesvolle en plezierige deelname aan sport- en bewegingsactiviteiten. Samengevat ziet dat er als volgt uit:

In het onderzoek dat uitgevoerd wordt binnen de kenniskring Bewegen & Gedragsbeïnvloeding, willen we nagaan of deze factoren aanwezig zijn binnen ClubExtra en als zodanig door ouders en kinderen als belangrijk worden benoemd.

	Belangrijke factoren die worden genoemd in de literatuur
In hoeverre wordt het perspectief van het kind als uitgangspunt genomen?	<ul style="list-style-type: none"> • motivatie richten op het beheersen in plaats van de beloning ervan • wens tot plezier beleven en actief zijn • tegemoetkomen aan de eigen leefwereld van kinderen • de ontwikkelingsfase van het kind wordt serieus genomen • kent verschillende aanleidingen tot deelname aan bewegen
Hoe groot is het belang om samen met andere kinderen te sporten?	<ul style="list-style-type: none"> • het belang om vriendschappen op te bouwen en te onderhouden • het belang van peergroepleden
Op welke manier worden bewegingsactiviteiten aangeboden, begeleid en veranderd?	<ul style="list-style-type: none"> • met grote luktansen • gericht op de mogelijkheden van het kind • differentiërend in moeilijkheidsgraad • actief • met voor iedereen gelijke kansen op succes • met veel kansen om mee te doen • levert plezier op
Op welke manier geeft de lesgever vorm en inhoud aan de les?	<ul style="list-style-type: none"> • is bereid om zichzelf en de activiteit aan te passen aan de leefwereld en de mogelijkheden van het kind • is zich bewust van een voorbeeldfunctie • kan systematisch observeren en differentiëren • kan activiteiten aanbieden die passen bij de ontwikkeling van het kind • beïnvloedt het pedagogische klimaat zodat er sturing plaatsvindt op het vergroten van eigen mogelijkheden van kinderen • stuurt aan op zelfregulerend leren

Zelf je niveau kiezen

Het praktijkdoel van dit onderzoek is om uiteindelijk te komen tot betere sportadviesing voor ouders en kinderen waardoor zij een goede vervolclub na ClubExtra kunnen kiezen. Daarnaast willen we een instrument ontwikkelen waarmee verenigingen kunnen nagaan in welke mate hun sportvereniging zwakke bewegers adequaat kan begeleiden. Als je ook deze kinderen bij je vereniging wilt betrekken/behouden, dan moet je zorgen voor een aanbod, een begeleidingsstructuur en een 'klimaat' dat aan bepaalde punten voldoet.

Maar eerst worden er nu vragenlijsten ontwikkeld om ouders te vragen welke kenmerken zij voor ClubExtra selecteren en waarderen. We doen dit bij ouders van kinderen die er nét af zijn, die er nét op zitten en die al een poosje deelnemen aan ClubExtra.

In het komende jaar gaan we daarmee verder aan de slag, dus wordt vervolgd!

Over de auteur

Corina van Doodewaard is praktijkonderzoeker lectoraat *Bewegen en Gedragsbeïnvloeding*, Hogeschool Windesheim Zwolle en daar tevens opleidingsdocent aan de afdeling Calo. Daarnaast is ze voorzitter van KIDS Zwolle.

Literatuur

- Buisman, A. (2004). Opvoeding in en door sport? *Pedagogiek* 24e jaargang, 310-323.
- Buisman, A. (2007). *Het kind in de sport en het bewegingsonderwijs. Sportpedagogiek als belangenbehartiging?* Universiteit Utrecht: Afscheidscollege Dr. Albert Buisman
- Coakley, J. (2007). *Sports in Society. Issues and Controversies*. Boston: McGraw-Hill.
- Doodewaard, van, C.L. (2001). 'Veilig en uitdagend I, II, III'. In: *Sterke verhalen over kinderen met bewegingsachterstand*. (pp 16-18, 33-36, 45-47). Nijverdal: publicatiefonds 't Web.
- Stevens, L.M. (2004) 'Pedagogisch grondfiguur'. In L. Stevens (Ed) *Zin in school*. (p17). Amersfoort: CPS.
- Kegel, M. (1998). *Retrospectieve evaluatie van een bewegingsprogramma voor kinderen met motorische achterstanden, Club Extra Zwolle*. Universiteit Utrecht: afstudeeronderzoek, vakgroep Pedagogiek.
- Van der Horst, S.& Loenhout, L. (2000). *Competentiebeleving van kinderen met een Developmental Coordination Disorder*. Universiteit Utrecht: leeronderzoek.
- Hofman, N. (2002) *Op zoek naar kinderlijke beleving van CLUB EXTRA*. Universiteit Utrecht: doctoraal scriptie Pedagogiek, tracé Wijsgerige en Historische Pedagogiek.

Pedagogische insteek ClubExtra

Wie wil weten waar het bij ClubExtra om draait, moet weten wat de doelen zijn. In 2006 zijn de doelstellingen van ClubExtra opnieuw geformuleerd en als volgt vastgelegd: ClubExtra is een sportclub voor kinderen met bewegingsachterstand waar zij met plezier kunnen deelnemen aan sport- en bewegingsactiviteiten.

- ClubExtra ondersteunt deze kinderen intensief in het ontwikkelen en ontplooiën van hun bewegingsmogelijkheden, gedurende een periode van maximaal twee jaar.
- ClubExtra bevordert na verloop van tijd uitstroom naar regulier beweeg- en sportaanbod dat goed aansluit op de periode van lidmaatschap bij ClubExtra.

Daarnaast werkt ClubExtra met een aantal sturende zinnestjes die de hulpvragen van kinderen verwoorden en kleur geven aan de psychologische basisbehoeften van Stevens (2004). Deze zinnestjes zijn voor ClubExtra als volgt geformuleerd (Van Doodewaard, 2001).

- Geef me die activiteiten waarin ik ontdek wat ik leren kan.
- Geef me de kans om het zelf te proberen.
- Geef me een groep om het mee samen te doen op mijn manier.
- Geef me de tijd en de ruimte om een doorstap te maken.

In lijn met de begrippen die Stevens (2004) hanteert, gaat het hier om competentie, autonomie en relatie: psychologische basisbehoeften van kinderen die door pedagogen beantwoord dienen te worden.

De Vries, S.I., Ooijendijk, W.T.M., Stiggelbout, M. & Hopman-Rock, M. (2005). *ClubExtra. Effectevaluatie van een beweegprogramma voor kinderen met een motorische achterstand*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven.

Weiss, M.R. (1995). 'Children in Sport: an educational model'. In: Shane, M. Murphy, PhD (ed): *Sport Psychology Interventions* (pp 39-66). Champaign: Human Kinetics.

Weiss, M.R. (2000). *Motivating kids in Physical Activity*. Washington: President's council on physical fitness and sports, Research Digest.

Fellinger, P.R.G. (2007). 'Bewegingsagogie: een plaatsbepaling (1)'. *Tijdschrift voor vaktherapie*, in voorbereiding.

Fellinger, P.R.G. (2007). 'Bewegingsagogie: een concept handelingskader(2)'. *Tijdschrift voor vaktherapie*, in voorbereiding.

Foto's: André Kruiswijk en Peter Dooijeweerd

Correspondentie: Cl.van.Doodewaard@windesheim.nl